

Varsinais-Suomen ELY-keskus
kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi

Viite Lausuntopyyntöne 27.5.2020 VARELY/637/2019

Aihe Maantien 12855 (Laitakarintie) parantaminen rakentamalla jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Kuivalahdentie-Laitakari, Eurajoki, tiesuunnitelma

Varsinais-Suomen ELY-keskus on laatinut tiesuunnitelman kevyenliikenteenväylän rakentamiseksi nykyisen Laitakarintien pohjoispuolelle. Väylä rakennetaan 3,5-3,75 metriä leveänä ja välikaistalla erotettuna. Ahtaimmissa paikoissa väylä toteutetaan korotettuna ja reunakivellä erotettuna. Lisäksi rakennetaan uusi kevyenliikenteen silta Harjujuovan yli. Suunnitelmakartoissa osoitetaan kolme läjitysalueita lähelle tiealuetta. Väylän rakentamisen tavoitteena on erityisesti kevyen liikenteen turvallisuuden parantaminen kapealla, mutkaisella ja varsinkin kesäkuukausina vilkkaasti liikennöidyllä tiellä. Suunnitelmaselostuksessa hankkeen ympäristölliseksi tavoitteeksi mainitaan lisäksi 'esittää suunnitelmaratkaisu, joka huomioi maisema-alueen kokonaisuuden ja identiteetin.' Samaan aikaan tiesuunnitelman laadinnan kanssa on meneillään Laitakarin ranta-asemakaavan muutos.

Suunnittelualue kuuluu paaluvälillä 0-550 Laitakarin maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön sekä paaluvälillä 2860-3427 Luodonkylän maakunnallisesti merkittävään kulttuurimaisemaan. Molemmat on osoitettu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (tullut voimaan 1.7.2019) rasterimerkinnällä ja siihen liittyvällä määräyksellä:

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä mukaan lukien avoimet viljelyalueet. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.

Laitakarin kulttuuriympäristön merkittävin osa sijoittuu niemen kärkeen, jossa on ollut laivanveistämö- ja satamapaikka sekä saha savupiippuineen ja edelleen toimiva mutterinmuotoinen tanssilava. Aluekuvauksessa mainitaan lisäksi niemeen johtavan tien varrella oleva 'joukko vanhoja asuinrakennuksia'. Luodonkylässä puolestaan on tiivistä ja iäkästä asutusta koko arvokkaan kulttuuriympäristön osuudella.

Lisäksi Luodonkylän alue kuuluu Luvianlahden maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen, joka on osoitettu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 maisemallisesti tärkeänä alueena.

Koko suunnittelualue on osayleiskaavoitettua. Luvian rantaosayleiskaava-alue (tullut voimaan 15.5.2006, ja muutettu Luvian valtuuston päätöksellä 11.6.2008) ulottuu meren rannasta suunnilleen Harjujuovalle asti. Alueen Harjujuovalta Kuivalahdentielle taas kattaa Luodonkylän osayleiskaava (hyväksytty 11.3.2009). Ranta-alueille on lisäksi laadittu Laitakarin ranta-asemakaava jo vuonna 1995. Ranta-asemakaavaan on tehty muutoksia vuosina 2003 ja 2016 Laitakarin satama-alueen ja kahden Laitakarintiehen rajautuvan tontin osalta. Kummankin kaavan perusselvitykseksi on tehty rakennusinventointi. Luvian rantayleiskaava-alueen rakennusinventointi on jo vuodelta 1995 ja sikäli vanhentunut. Sen sijaan Luodonkylän rakennusinventointia (FM Kirsi Niukko 2008) voidaan pitää edelleen ajantasaisena ja inventoinnin tiedot ovat työn tilaajan, Eurajoen kunnan käytettävissä. Lisäksi parhaillaan on käynnissä Laitakarin asemakaavan muutostyö, jonka tausta-aineistoksi on laadittu kulttuuriympäristöselvitys (Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto 2020). Se korvaa Laitakarintien varren osalta vuoden 1995 rakennusinventoinnin.

Osayleiskaavoissa ja ranta-asemakaavoissa on rakennusinventointien perusteella osoitettu Laitakarintien varrelta muutamia suojeltavia rakennuksia (sr) ja säilytettäviä pihapiirejä (/S). Näistä kevytväyläsuunnitelman kannalta merkitystä on Tommilan kantatilan kahdella, Luodonkylän osayleiskaavassa suojellulla rakennuksella (aitta ja päärakennus) ja säilytettävällä pihapiirillä (AM/S) sekä läheisellä Luodonkylän raittikylämäisellä asutuksella aivan suunnittelualueen lopussa (kaavassa AO/S). Tämän ohella aivan Laitakarinniemen päässä on muutamia vanhoja huviloita sekä tanssilava tien varrella (noin paaluilla 100, 300 ja 350). Niistä puolestaan löytyvät tiedot Laitakarin tuoreesta kulttuuriympäristöselvityksestä.

Satakunnan Museon kannanotto

Tiesuunnitelmaselostuksessa suunnittelualueen maisema ja kulttuuriympäristön arvot on käsitelty puutteellisesti ja pääosin virheellisesti. Laitakarin ja Luodonkylän maakunnallisesti merkittävistä kulttuuriympäristöistä tai Luvianlahden maisema-alueesta sen paremmin kuin Satakunnan vaihemaakuntakaavasta 2, jossa arvokkaat kulttuuriympäristöt on osoitettu, ei ole lainkaan mainintoja. Myös suurin osa kuntakaavoissa suojelluista rakennuksista tai säilytettäväksi osoitetuista pihapiireistä on jäänyt mainitsematta tai todettu vaikeatulkintaisesti ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteita on esitetty sekä muinaisjäännöksenä (Tommilan aitta) että luontokohteina. Suunnitelmaselostusta tulee tältä osin täydentää ja korjata. Suojellut rakennukset ja arvokkaiden kulttuuriympäristöjen rajausta tulee osoittaa suunnitelmakartoissa.

Suunnittelualue on suurelta osin metsäistä maastoa, jossa on kauempana tiestä sijaitsevaa haja-asutusta. Sikäli kevytväylä on pääosin sovitettavissa helposti kulttuuriympäristöön. Vaikutuksia itse suunnitelmalla tulisi olemaan rakennetun kulttuuriympäristön kohteista lähinnä Laitakarin kahden huvilan (inventoinnissa Valkoinen talo ja Keltainen huvila) pihapiiriin, Tommilan pihapiiriin ja rakennuksiin sekä Luodonkylän raittimaiseen asutukseen. Suunnitelmakartoista tai suunnitelmaselostuksesta ei käy ilmi, missä määrin kuntakaavojen säilyttämiseen tähtäävät määräykset on huomioitu suunnitelmassa. Karttoihin ei ole merkitty poistuvaa puustoa, istutuksia tai kiviaitaa tai nykyistä kasvillisuutta korvaavia istutuksia Luodonkylän kulttuurimaisemassa. Lisäksi vaikutukset kulttuuriympäristöön ovat jääneet suunnitelmaselostuksessa käsittelemättä. Tämä koskee myös Luodonkylän kulttuurimaiseman alueelle osoitettuja läjitysalueita.

Tommilan talon suojeltu aitta ja navettarakennus sekä vastapäätä navettaa sijaitseva kellarirakennus ovat erittäin lähellä tietä. Kevytväylän sovittaminen rakennusten väliin niiden säilymisestä huolehtien, edellyttää tarkkaa suunnittelua. Mikäli sellaista on tehty, se ei käy suunnitelmista ilmi. Tommilan tilan omistaja on myös ehdottanut tien siirtämistä kauemmas tilan kivenavetasta, jolloin rakennuksen käyttö ja kunnossapito helpottuisi. Satakunnan Museo pitää siirtoa mahdollisena, vaikka se edellyttäisikin kellarirakennuksen purkamista. Kellarin käyttäminen on joka tapauksessa kevytväylän rakentamisen jälkeen hankalaa. Satakunnan Museon rakennuskonservaattori on tutustunut rakennusten säilyttämiskysymyksiin paikan päällä 5.6.2020.

Tiesuunnitelmaselostuksen kohdassa *kulttuuriperintö* mainittu aitta ei ole kiinteä muinaisjäännös. Sen sijaan Laitakarin niemellä lähellä venesatamaa sijaitsee muinaismuistolain (295/63) rauhoittama muinaisjäännös, Laitakari-niminen pajan

pohja (muinaisjäänösrekisterissä tunnuksella 1000013350). Nämä tiedot tulee korjata suunnitelmaselostukseen. Muinaisjäänös tulee myös merkitä tiesuunnitelmaan, sillä se ulottuu hyvin lähelle ehdotettua katualueen rajaa. Muinaisjäänöksen sijainnin voi tarkistaa Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta linkistä <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000013350>.

Koska tiesuunnitelmaan liittyy paljon tarkentamista edellyttäviä kysymyksiä, Satakunnan Museo esittää yhteisen maastokatselmuksen järjestämistä, jossa käydään vielä läpi suunnitelmaratkaisun yksityiskohtia sekä Laitakarin että Luodonkylän osalta ja tarkastetaan muinaisjäänösalueen sijainti ja laajuus sekä katualueen ja rakennettavaksi tulevan alueen raja. Samalla on hyvä myös pohtia esitettyjen läjityspaikkojen soveltuvuutta lähelle Tommilan tilan pihapiiriä. Katselmuksen järjestämisestä voi museon osalta olla yhteydessä allekirjoittaneisiin.

Satakunnan Museo

Tutkija Liisa Nummelin

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Museovirasto/kirjaamo
Satakuntaliitto/kirjaamo, Niina Uusi-Seppä
Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Päivi Valkama
Eurajoen kunta

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä